

IM142 Metody studia audiokultur: teorie a praxe

Přehled témat, kterých se pravděpodobně dotkneme

1. audiokultura, soundscape a sound studies
2. mediální ekologie, umění mediální ekologie a akustická ekologie
3. field recordings/fonografie/terénní nahrávky a hledisko autorství
4. oral history
5. aural history
6. možnosti prezentace zvukového světa: zvukové umění v tradičních prostorech pro provozování hudby, v galerijním prostoru
7. sound art, radioart

1. audiokultura, soundscape a sound studies

Audiokultura - název kurzu převzat z monografie Zvukem do hlavy: Sondy do současné audiokultury

Některá z témat příspěvků: muzikologicky podmíněné reflexe současné hudební scény/reflexe umění v rádiu/reflexe autorských tvůrčích pozic/oblast akustické ekologie/specifické koncepty slyšení/zvuková sémiotika

Termínem **audiokultura** budeme v kontextu našich setkávání rozumět obecně **zvuk ve světě**. Jakkoli je tato definice vágní a zahrnuje téměř všechno: od „přirozených“ „přírodních zvuků“ (např. vítr, štěkání), přes poslední desku Bon Jovi a Smetanovu Mou vlast, industriální zvuky, projevy politiků, rozhovory v hospodě, práci zvukařů, bedňáků, poslech hudby přes mobil, postprodukční práce producenta Beyoncé, zvukové umění, vysílání ČRo, zvuk zářivek, hudební tvorbu, zvuk mikrofonu moderátorky na Barandov TV až po hudební tvorbu Johna Cage a zvukové procházky. Zkrátka audiokultura bude pro nás vším, kde se nějak uplatňuje zvuk. V konkrétních situacích si ji budeme blíže definovat.

Stručně řečeno se budeme zabývat reflexí a tvorbou nikoli hudební, ale spíše zvukovou (snímání terénních nahrávek, tvorba [zvukových] dokumentárních děl, práce s různými typy primárně nehudebních zvuků a jejich modifikace). Budeme se také pokoušet měnit zvukovou podobu našeho světa (společnosti/města/oblasti/přístupu k věcem).

Obecně audiokulturu - tento velice obecný a spleťitý pojem - konkretizuje užší termín **soundscape**.

1. audiokultura, soundscape a sound studies

Soundscape

Termín soundscape přinesl Raymond Murray Schafer, který jej definoval jako sonic environment (zvukové prostředí) [srovnej landscape]. Schafer řešil soundscape v rámci nově se ustavujícího se oboru akustická ekologie, který vznikl na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 20. století v kanadském Vancouveru.

Soundscape lze definovat různými způsoby, my jej budeme brát po vzoru Emily Thompsonové (průkopnice disciplíny aural history). Thompsonová reflektuje termín po vzoru Alaina Corbina, jenž jej vnímá jako “auditory or aural landscape“ a přisuzuje mu stejné vlastnosti jako krajině. Tedy soundscape je jak fyzické prostředí, tak způsob, jakým toto prostředí vnímáme.

1. audiokultura, soundscape a sound studies

Sound Studies

Sound Studies Reader (<https://www.routledge.com/products/9780415771313>)

Zakladatel Jonathan Sterne rozdělil disciplínu na několik dílčích témat/field of study:

Hearing, Listening, Deafness

Spaces, Sites, Scapes

Transduce and Record

Collectivities and Couplings

Aesthetics, Experiences, Interpretation

Voices

2. mediální ekologie, umění mediální ekologie a akustická ekologie

Mediální ekologie a umění mediální ekologie

Více na a zpracováno dle: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/24/umeni-medialni-ekologie>

Jako předchůdce mediálního umění můžeme brát Gustava Metzgera: zorganizoval Mezinárodní koalici pro likvidaci umění, upozorňující na to, že na světě je příliš mnoho uměleckých objektů, příliš aukcí, galerií, muzeí a časopisů, a že s tímto rostoucím „uměleckým znečištěním“ je nutné něco dělat. Vyzval umělce k tříleté stávce, v jejímž průběhu neměli vytvářet ani prodávat svá díla, ani se nijak účastnit mašinerie uměleckého světa. Metzger byl zajímavý pro dějiny mediální ekologie tím, že vnímal znečištění ve vztahu ke společnosti.

2. mediální ekologie, umění mediální ekologie a akustická ekologie

Více na a zpracováno dle: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/24/umeni-medialni-ekologie>

Pro rozšíření termínu ekologie do sociální oblasti je klíčový text Tři ekologie (The Three Ecologies, 1989) Félix Guattariho, který vnímá mediální ekologii a média vůbec jako ve všech ohledech zásadně politická či eticko-estetická. Podle Guattariho je nutné vnímat svět z perspektivy tří ekologií: sociální, mentální a environmentální.

„Dnes se více než kdy jindy stala příroda neoddělitelnou od kultury; pokud chceme pochopit interakce mezi ekosystémy, mechanosférou a sociálními a individuálními referenčními univerzy, musíme se naučit myslet ‚transverzálně‘.“

Ekologické tedy podle Guattariho funguje v každodenním životě, na všech úrovních. Výsledný apel zní: všichni by měli být dobrými aktivisty a ekologie by se měla vymanit z tradičního vnímání coby aktivita minority milovníků přírody či expertů.

2. mediální ekologie, umění mediální ekologie a akustická ekologie

Více na a zpracováno dle: <https://www.advojka.cz/archiv/2009/24/umeni-medialni-ekologie>

Podle teoretika Matthewa Fullera se mediální ekologické umění zabývá komplexními interakcemi a procesy, a přitom věnuje pozornost materialitě elektronických médií. Tvrdí, že termín ekologie zvolil proto, že je to ten nejvýmluvnější, který jazyk v současné době má k označení „dynamické propojenosti procesů a objektů, bytí a věcí, vzorců a hmoty“. Sousedství Mediální ekologie (anebo informační ekologie), prvně použité Raymondem Arlem v článku Media Ecology (Radical Software, 1971), je mnohoznačný termín, označující díla softwarového designu, nové archivační postupy, práci s metadaty či způsoby generování nových typů dokumentace a informace.

2. mediální ekologie, umění mediální ekologie a akustická ekologie

Akustická ekologie

Akustickou ekologii jako obor založil Raymond Murray Schafer se svým výzkumným týmem na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 20. století v kanadském Vancouveru jako část World Soundscape Project.

Termín soundscape přinesl Raymond Murray Schafer, který jej definoval jako sonic environment (zvukové prostředí).

Raymond Murray Schafer vnímá akustickou ekologii jako studium zvuků ve vztahu k životu a společnosti, snaží se akcentovat a užívat si křehkou rovnováhu mezi organismy a zvukovým prostředím.

<https://www.nfb.ca/playlists/governor-general-awards-2009/viewing/listen/>

3. field recordings/fonografie/terénní nahrávky a hledisko autorství

Field recordings

Více na <https://www.advojka.cz/archiv/2013/9/fonografie>

4. oral history

Orální historie je kvalitativní metoda výzkumu pro zpracovávání historie formou rozhovorů s respondenty/respondentkami.

Většinou se jedná o rozhovory v oblasti humanitních věd, je zde snaha získat osobní výpověď jedince.

5. aural history

Reaguje na vědou dlouho privilegovaný grafocentrismus. Zajímá se o zvuk jakožto médium, nikoli pouze verbalizované sdělení.

Zajímá se o to, jak zněly různé etapy v historii: „Reconstructing the past through the sound“

Pracuje se zvukovou krajinou modernity.

Průlomová studie: Soundscape od Modernity. Architectural acoustics and the culture of listening in America, 1900-1933, Emily Thompson 2004

Thompsonové webový projekt The Roaring Twenties (termín pro 20. léta 20. století v západním světě příznačný neutuchající ekonomickou prosperitou, někdy se také období říkalo “Crazy Times” pro sociální, uměleckou [jazz, Art Deco] a kulturní dynamiku tohoto období) <http://vectorsdev.usc.edu/NYCsound/777b.html>

6. možnosti prezentace zvukového světa: zvukové umění v tradičních prostorech pro provozování hudby, v galerijním prostoru

Hudební kluby, kulturní prostory (PRAHA, Punctum),
festivaly
galerie
zvukové intervence

7. sound art, radioart

Soundart budeme v podstatě probírat průběžně celý semestr. V nejširším významu se jedná o doslovný překlad do češtiny - zvukové/á umění.

Radioart

Těžko ohraničitelné zvukové umění určitým způsobem vznikající a probíhající prostřednictvím rozhlasu.

Z teoretického hlediska se věnuje radioartu Martin Flašar.

Zájemcům doporučuji zapsání předmětu *Estetické teorie multimédií a synestézie II.*

V českém prostředí se Radioartu dlouhodobě a systematicky věnuje web ČRo

<https://www.rozhlas.cz/radiocustica/portal/>.

Více o jeho náplni se dozvíte ve starší zprávě k jeho spuštění:

<https://www.novinky.cz/internet-a-pc/4928-cesky-rozhlas-3-vltava-spousti-intermedialni-projekt-radiocustica.html>

Pro více informací např. diplomová práce

https://is.muni.cz/th/wffln/Kriticka_analyza_weboveho_portalu_rADIOCUSTICA.pdf

7. sound art, radioart

Co to asi může být radioart se pokusíme vyzkoušet na vlastní ruce a uši prakticky na Radiu R (<http://www.radio-r.cz>).

Součástí hodin bude
vystoupení hostů z oboru

Kde lze něco takového studovat

CAS
FaVU

Ukázky zvukových děl, projektů

<http://www.soundscape.cz/>

<https://aporee.org/maps/>

<http://nula.cc>

<http://vectorsdev.usc.edu/NYCsound/777b.html>